

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112410.93-100>

NÁSTUP KRÁĽA VLADISLAVA II. JAGELOVSKÉHO NA UHORSKÝ TRÓN (V KONTEXTE SLEDOVANIA PÔSOBENIA TOMÁŠA BAKÓCA)

THE ACCESSION OF KING VLADISLAUS II JAGIELLON TO THE HUNGARIAN THRONE (IN THE CONTEXT OF EXAMINING THE ACTIVITIES OF THOMAS BAKÓC)

MIROSLAV KOTRHA

*Katedra histórie, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave
Hornopotočná 23, Trnava, Slovenská republika
Email: miroslav.kotrha@tvu.sk
ORCID iD: 0009-0006-6353-9195*

ABSTRAKT

V roku 1490 zomrel uhorský kráľ Matej Korvín, ktorý sa veľkými písmenami zapísal do dejín stredovekého Uhorska. Ako je veľmi dobre známe, vo svojej snahe o obhájenie svojich práv na uhorskú korunu bol úspešný, no napriek tomu sa tieto práva po jeho smrti nemohli aplikovať na jeho potomkov, keďže zomrel bez zákonného mužského následníka. Pred svojou smrťou sa snažil presadiť kandidatúru svojho nemanželského syna Jána Korvína. Sled udalostí sa však vyvíjal inak. Do mocenského zápasu o uhorskú korunu sa zapojili ďalší traja pretendenti, a to Maximilián Habsburský, Ján Albrecht a Vladislav Jagelovský. Víťazne z nich vzišiel Vladislav II. Jagelovský. Napriek tomu boj o trón aj naďalej pokračoval. K obhájeniu kráľovskej koruny tak musel Vladislav využiť podporu uhorskej šľachty a viacerých schopných úradníkov či prelátov, medzi ktorých patrilo aj vtedajší kancelár Tomáš Bakóc. Neskorší ostrihomský arcibiskup a kardinál sa tak tiež stal jednou z najdôležitejších opôr nového kráľa, v čase keď sa rozpútal politicko-diplomatický boj o korunu a verne pri ňom stál až do jeho smrti v roku 1516.

Kľúčové slová: boj o trón, Tomáš Bakóc, Jagelovci, Habsburgovci, uhorská koruna, dedičné práva

ABSTRACT

In 1490, the Hungarian king Matthias Corvinus died. He was a ruler whose name is written in capital letters in the history of medieval Hungary. As is well known, he was successful in his efforts to defend his rights to the Hungarian crown, yet after his death these rights could not be transferred to his descendants, since he died without a legitimate male heir. Before his death, he sought to secure the succession of his illegitimate son, John Corvinus, but the course of events unfolded differently. The struggle for the Hungarian crown then involved three other contenders: Maximilian of Habsburg, John Albert, and Vladislaus Jagiellon. The victor among them was Vladislaus II Jagiellon. Nevertheless, the fight for the throne continued. To defend and maintain the royal crown, Vladislaus had to rely on the support of the Hungarian nobility and on several capable officials and prelates, among whom was the

then royal chancellor Thomas Bakóc. The later Archbishop of Esztergom and cardinal thus became one of the most important pillars of the new king's rule, standing faithfully by his side during the political and diplomatic struggle for the crown and remaining loyal to him until Vladislaus's death in 1516.

Keywords: *struggle for the throne, Thomas Bakóc, the Jagellonians, the Habsburgs, the Hungarian throne, hereditary rights*

ÚVOD

Predkladaná práca sa pokúša nahliadnuť do problematiky nástupníckych práv Vladislava II. Jagelovského na uhorský trón a následného boja o korunu v rokoch 1490 až 1492. Zároveň však sleduje postupné zapojenie sa vtedajšieho rábskeho biskupa Tomáša Bakóca do diplomaticko-politického diania. Hoci je problematika ohľadom nástupu Vladislava II. Jagelovského pomerne dobre spracovaná, Bakócové zásluhy sú v tomto prípade často prehliadané. Pritom práve postava Tomáša Bakóca je mimoriadne dôležitou, keďže sa na viac ako tridsať rokov stal jednou z kľúčových osobností Uhorského kráľovstva v domácom, ale i zahraničnom prostredí. Špecifická politická situácia, ktorá nastala v Uhorskom kráľovstve v roku 1490 po skone kráľa Mateja I. Korvína, bola podmienená niekoľkými faktormi, ktoré sa bezpochyby viažu na samotnú Matejovu vládu. Preto, keď chceme sledovať boj o uhorskú korunu, ktorý sa v danom roku rozohrel, musíme si predstaviť základné informácie, čo viedli napokon ku korunovácii kráľa Vladislava II. Jagelovského za uhorského kráľa. Počas polovice 15. storočia sa udialo viacero udalostí, ktoré výrazne formovali smerovanie krajiny, čo súviselo s nárastom moci magnátskych rodov. Napriek tomu dokázal Vladislav II. vládnuť 26 rokov bez známok otvorenejšej rebélie zo strany domácej šľachty. Azda na snemových zhromaždeniach bola situácia búrlivejšia, čo však súviselo aj s nárastom moci niektorých úradníkov a magnátov.

UHORSKÝ TRÓN AKO DEDIČSTVO HABSBUROVCOV A JAGELOVCOV

Kráľ Matej Korvín bol v roku 1458, krátko po skone Ladislava V. Pohrobka, zvolený uhorskou šľachtou za nového kráľa. Ako uhorský kráľ musel byť korunovaný v Stoličnom Belehrade, ostrihomským arcibiskupom a Svätoštefanskou korunou. Tieto tri zložky patrili v období stredoveku k základným atribútom právoplatnosti korunovacie uhorského kráľa. Matej však tento základný atribút splniť nemohol, keďže v čase, keď Alžbeta Luxemburská odovzdala svojho syna do opatery Fridrichovi III., urobila tak aj spolu s korunovačnými klenotmi, ktoré ukradla z Vyšehradu [1 s. 35-37]. Fridrichovi tento stav vyhovoval a uhorské korunovačné klenoty držal vo svojej moci aj potom, čo bol Ladislav V. Pohrobok už dospelým a usadol na uhorský a český trón. Fridrich sa však ani po Ladislavovej smrti v roku 1457 nehodlal klenotov vzdať. Matejovu voľbu neuznával, čo bolo neskorším dôvodom pre vypuknutie mnohých sporov [2 s. 5]. Matej sa usiloval tieto klenoty získať a zlegitimizovať tak svoju vládu. Držbu Svätoštefanskej koruny chcel Fridrich využiť ešte v roku 1458, keď sa pokúšal zvoliť za uhorského kráľa napriek tomu, že si šľachta vybrala za kráľa Mateja [3 s. 125]. Fridrich sa ale uhorským kráľom nikdy nestal. Matej, ako zvolený kráľ, tak musel vytrvalo hľadať diplomatické riešenie, ktorým by presvedčil Fridricha, aby mu korunovačné klenoty vrátil, a on tak zlegitimizoval svoju vládu, keďže jeho pozíciu mohla otriasť akákoľvek opozičná snaha o jeho zosadenie [4 s. 193]. Fridrich mal korunovačné klenoty uhorských kráľov vo svojej držbe celkovo dvadsaťšesť rokov. Napokon však po dlhých rokovaniach začalo v roku 1462 vyjednávanie o prinavrátenie korunovačných klenotov, ktoré boli napokon do Uhorska vrátené pod niekoľkými podmienkami. Jednou z nich bolo, že Matej musel zaplatiť Fridrichovi 80 000 zlatých a odovzdať späť Fridrichove pevnosti, ktoré Matej obsadil. Taktiež si cisár mohol ponechať doživotné užívanie hodnosti uhorského kráľa, pričom Fridrichovi potomkovia boli zahrnutí do nástupníckej línie na uhorský trón [3 s. 94]. Matej Korvín tak bol v roku 1464 korunovaný Svätoštefanskou korunou, čím zlegitimizoval svoju moc. Tieto udalosti však majú dohru o niekoľko desiatok rokov neskôr. Habsburgovci totiž nikdy nezabudli na dohodu, ktorou mohli získať Uhorské kráľovstvo.

Už počas Matejovej vlády sa na scéne objavili dve dynastie, ktoré si nárokovali Svätoštefanskú korunu. Tou druhou bola poľská dynastia Jagelovcov. So svojimi nárokmi vystúpili najprv v roku 1440, keď sa trónu zmocnil na štyri roky Vladislav I. Jagelovský [5], no išlo len o epizodický charakter. Ďalšie nároky si Jagelovci vzniesli ešte počas vlády kráľa Mateja už v roku 1471, keď do Uhorska vpadol s početným

vojskom Kazimír IV. Jagelovský. Z genealogického hľadiska išlo o zaťa uhorského kráľa Albrechta Habsburského a Alžbety Luxemburskej, pričom Ladislav Pohrobok bol Kazimírovým švagrom [2 s. 7]. Kvôli tejto dynastickej politike, ktorej korene siahajú k Žigmundovi Luxemburskému sa našlo niekoľko adeptov na uhorský trón, ktorí nesúhlasili s výsledkom volieb uhorských stavov a zvolením Mateja Korvína za kráľa. To bol dôvod prečo sa nespokojná časť šľachty pokúsila vzbúriť a dosadiť poľského kráľa Kazimíra IV. Jeho pokus bol ale neúspešný [6 s. 241]. Všetky tieto snahy, ale ostali živé až do konca vlády Mateja Korvína, keď sa opäť vynorili na povrch.

MATEJOVA SMRŤ, INTERREGNUM A VOĽBA NOVÉHO KRÁĽA

Kráľ Matej bol počas svojej vlády dvakrát ženatý. Jeho prvou manželkou bola dcéra Jirího z Poděbrad Katarína Poděbradská. Manželstvo však netrvalo dlho. Katarína krátko po svadbe otehotnela, no pri pôrode prišla nešťastne o syna. Len pár dní po pôrode v marci 1464 aj sama podľahla popôrodnej horúčke. V rámci Matejových pokusov o založenie vlastnej dynastie tak išlo o veľmi komplikovanú situáciu. Matej sa oženil druhýkrát až o dvanásť rokov neskôr s dcérou neapolského kráľa Beatrix Aragónskou. Ani toto manželstvo však Matejovi neprinieslo legitímneho mužského potomka. Beatrix bola totiž neploďná. Matej však splodil nemanželského syna s Barborou Edelpöckovou, ktorý vstúpil do dejín ako Ján Korvín. Keď už Matej vedel, že sa mu s Beatrix nepodarí splodiť legitímneho potomka, začal sa zaoberať myšlienkou, aby uhorská šľachta prijala za nového kráľa Jána Korvína. Už v roku 1479 ho vyhlásil za svojho legitímneho nástupcu [6 s. 241]. Dokonca sa snažil prinútiť všetkých veľmožov a úradníkov v kráľovstve, aby v prípade úmrtia kráľa, súhlasili s voľbou Jána Korvína [7 s. 63]. Celá situácia sa napokon vyvinula inak.

Dňa 6. apríla 1490 zomiera Matej Korvín[8].¹ Svoje posledné dni strávil obklopený členmi kráľovskej rady. Medzi nimi sa objavuje aj meno Tomáša Bakóca, ktorý verne stál po boku kráľa [9 s. 12] a vďačil mu za spoločenské postavenie [10 s. 547-549]. Aj Tomáš Bakóc, ako kráľov tajný kancelár, patril medzi tých úradníkov, čo museli kráľovi prisahať, že podporia kandidatúru Jána Korvína. Krátko po panovníkovej smrti sa však všetko zmenilo. Započal boj o trón a medzi šľachticmi sa začali vytvárať osobitné frakcie. Okrem Jána Korvína bolo uchádzačov na trón hneď niekoľko. Podľa zmluvy Mateja Korvína s Fridrichom III. si uhorský trón nárokoval Maximilián I. Habsburský [9 s. 8]. No na základe nástupníckych práv po Albrechtovi Habsburskom, ktoré po ženskej línii prešli na poľského kráľa Kazimíra IV. a následne na jeho deti Jána Albrechta a českého kráľa Vladislava II. Jagelovského, sa so svojimi nárokmi prihlásili aj Jagelovci. Krátko po smrti sa začal pripravovať šľachtický snem, ktorý mal určiť, kto s kandidátov sa skutočne stane novým uhorským kráľom. Tomáš Bakóc dozaista nemal v úmysle ísť proti svojmu panovníkovi, ktorému vďačil za svoje spoločenské postavenie, no napriek tomu Jánovu kandidatúru nepodporil [9 s. 9].² Dôvody sa snažil vysvetliť už Viliam Fraknoi, ktorý tvrdil, že išlo najmä o Bakócove obavy plynúce z Jánovej spolupráce s Petrom Varádim, ktorého Ján prepustil z väzenia. Petra Varádiho uvrhol do väzenia Jánov otec Matej [6 s. 248-249]. Tomáš Bakóc bol však s veľkou pravdepodobnosťou tiež zapojený do jeho uväznenia, pričom sa zblížil s kancelárom Jánom Filipcom, ktorý ho presvedčil, že najlepším nástupcom na tróne bude Vladislav Jagelovský [11 s. 116].³ Za jeho podporu

1 Dňa 17. apríla 1490 oboznámila kráľovná Beatrix Aragónska uhorských prelátov o tom, že kráľ Matej Korvín skončil počas veľkonočných sviatkov vo Viedni. Z tohto dôvodu tak kráľovná oznámila konanie snemu na nasledujúci mesiac odo dňa vydania listiny, kde sa mali zísť všetci významní muži kráľovstva, kde bude prediskutované zvolenie nového kráľa.

2 So zaujímavým tvrdením prišiel András Kubinyi, ktorý si všimol, že Tomáš Bakóc krátko pred panovníkovou smrťou daroval svoj dom vo Viedni kláštrom svätej Doroty. Bolo totiž zrejme, že Matejove vojenské výdobytky v Rakúsku nebude možné dlhodobo udržať. V prípade vydobytia Viedne Habsburgovcami by o svoj majetok prišiel. Tomu však Bakóc zabránil a mohol dom využívať aj po obsadení Viedne Habsburgovcami. Je teda zrejme, že Bakóc mohol kalkulovať s Matejovou smrťou, keďže jeho zdravotný stav sa stále zhoršoval.

3 Tomáš Bakóc, hoci bol vo funkcii tajomníka, s vysokou pravdepodobnosťou často zastupoval Jána Filipca v jeho kompetenciách, keďže bol Filipec veľakrát mimo územie Uhorska na zahraničných misiách.

mal Filipec ponúknuť Bakócovi hodnosť hlavného kráľovského kancelára. Tento predpoklad s Varádiho prepustením je samozrejme veľmi pravdepodobný, no treba spomenúť, že Varádi po svojom prepustení nebol už viac politicky aktívny a venoval sa predovšetkým svojej arcibiskupskej činnosti. Napriek tomu tu môžeme sledovať Bakócov odklon od Jána Korvína [12 s. 74-75].

V máji 1490 sa slávnostne otvorilo zasadanie snemu, ktoré malo Uhorsku priniesť nového kráľa. Tomáš Bakóc svoj nový postoj nepredstrel a Ján Korvín sa preto mylne domnieval, že ho má na svojej strane. Každý z pretendentov o trón vyslal na snem svojich zástupcov, aby presvedčili šľachtu o svojich právach na trón. Voľba napriek tomu bola nejasná. Istý čas to vyzeralo, že nižšia šľachta zvolí Jána Albrechta, no predstaveným snemu sa podarilo zadržať ich vášne. Ján Albrecht sa pár rokov predtým vyznamenal ako úspešný vojvodca, keď porazil oddiely Tatárov, ktoré vpadli do Poľského kráľovstva [9 s. 17].

Snem následne stanovil podmienky zvolenia, ktoré musel kráľ po svojej korunovácii akceptovať [13 s. 33]. Maximiliánov zástupca pri obhajobe dedičných práv Habsburgovcov dokonca uviedol, že ako kráľ by sa Maximilián vyvaroval vydávaniu škodlivých zákonov a nariadení, všetky Matejove nespravodlivosti by odstránil, taktiež sa neodváža viesť vojnu bez súhlasu uhorského snemu, všetky záležitosti Uhorska prerokuje so snemovým zhromaždením a neodoberie nijakému šľachticovi hodnosť. Konkrétne išlo o Jána Filipca, Urbana z Veľkej Lúče a Tomáša Bakóca. Veľkokorysý sa zdal aj plán, že si Uhorsko ponechá vo svojej držbe Lužicu, Sliezske a Moravu, pričom bude chrániť hranice kráľovstva pred osmanskými Turkami [11 s. 15]. Nič z toho si však uhorskú šľachtu nezískalo. Dňa 9. júna opustili stúpenici Jána Albrechta snem, čo do značnej miery uľahčilo situáciu. Bakóc totiž začal presvedčať mladého Jána Korvína, aby zanechal svoje nároky na trón [14 s. 134].

Napokon bol na sneme 15. júna 1490 zvolený za nového uhorského kráľa český kráľ Vladislav Jagelovský [13 s. 33]. O dva dni neskôr sa zišiel snem pod predsedníctvom Urbana z Veľkej Lúče, ktorý jednomyseľne schválil voľbu Vladislava Jagelovského. Začali sa tak prípravy s následnou korunováciou. V krátkom čase bola zložená delegácia, aby prijala nového kráľa. Medzi nimi sa nachádzali Ján Filipec, Tomáš Bakóc, Ján z Čanádu, Štefan Zápoľský a ostatní dôležití predstavitelia kráľovstva [9 s. 34-37].

KORUNOVÁCIA VLADISLAVA II. JAGELOVSKÉHO

S voľbou kráľa Vladislava Jagelovského sa jeho protikandidáti nehodlali zmieriť bez boja. Vladislav sa však na prevzatie moci pripravil dostatočne [14 s. 144]. V Prahe zhromaždil v júni 1490 vojsko, s ktorým sa vydal brániť svoje práva [15 s. 315].⁴ Ján Korvín taktiež nezaháľal a zozbieral všetkých svojich podporovateľov, s ktorými sa vydal smerom do Stoličného Belehradu. Napriek vzdoru a početnosti jeho oddielov úspešný nebol. Dňa 4. júla 1490 bolo jeho vojsko porazené v bitke pri Csontmező. Po bitke stratil Ján Korvín akúkoľvek nádej na získanie uhorského trónu. V auguste 1490 dokonca vydal listinu, ktorou uznal svoju volebnú porážku. Napriek tomu, že ho nepodporila najvýznamnejšia časť magnátov krajiny ako boli: Urban z Veľkej Lúče, Žigmund Eruszt, Štefan Bátor, Blažej z Rašky, Tomáš Bakóc a mnohí ďalší, tak sa s nimi rozhodol uzavrieť spojeneckú zmluvu [16]. Vladislavova korunovácia sa konala v septembri 1490. Od pripojenia sa uhorskej delegácie k sprievodu kráľa pôsobil Tomáš Bakóc už len výhradne v službách nového kráľa. Odôvodnenie svojho konania a zavrnutia možnosti Jána Korvína, ako nového uhorského kráľa, sa Tomáš Bakóc vyjadril vo svojom liste milánskemu vyslancovi Maffeovi z Trevigliu. Bakóca hneval prístup Jána Korvína. Hneď po skone Mateja Korvína mal zavrhnúť všetkých radcov kráľa Mateja, medzi ktorých patrili aj on. Jána Korvína preto dozaista považoval za ľahkovážneho. Počúval iba mladíkov, ktorí mu však radili zle: „*ak by sa radil radami starších a skúsenejších dozaista by sa mu podarilo uhorský trón získať.*“ Maffeovi týmto oznámil, že Ján nebude zvolený za nového uhorského kráľa, a to aj napriek tomu, že nad celou situáciou prejavuje veľkú bolesť, sklamanie a žiaľ [17 s. 235].

Preto, aby nový kráľ získal čo najväčší vplyv v krajine, zaviazal sa oženiť s Matejovou vdovou Beatrix Aragónskou. Hoci prebehla aj svadba, nemal v pláne svoj sľub dodržať a celá situácia, do ktorej bol zapletený aj milánsky dvor, napokon skončila škandálom a dlhým procesom rozvodu [18 s. 346]. Problém korunovácie narážal na úskalía v spojitosti s neschopnosťou ostrihomského arcibiskupa korunovať Vla-

⁴ Do Uhorska vstúpil okolo 18. júla 1490, dobyl Vyšehrad, kde boli uložené kráľovské klenoty. S korunováciou tak Vladislav nehodlal otáľať.

dislava II. za kráľa pre svoj nízky vek. Táto úloha tak ďalej spadala na kaločského arcibiskupa, ktorým bol Peter Varádi, on však patril medzi podporovateľov Jána Korvína a na Vladislavovu korunováciu nedorazil. Ceremoniu napokon v Stoličnom Belehrade vykonal záhrebský biskup Osvald Thuz [9 s. 18].

BOJ NA DVOCH FRONTACH

Udalosti rokov 1490 až 1491 predstavovali rozhodujúci moment pre smerovanie Uhorského kráľovstva v nasledujúcich troch desaťročiach. V tomto období sa Tomáš Bakóc definitívne zaradil medzi najvplyvnejších aktérov politického a diplomatického diania. Rozhodujúcim bolo jeho priklonenie sa na stranu podporovateľov Vladislava Jagelovského. Triezve zváženie šanci jednotlivých pretendentov o uhorský trón zabezpečilo Bakócovi výnimočné postavenie na kráľovskom dvore. Kráľ sa mohol spoliehať, že Bakóc po právnej stránke neurobí nič, s čím by kráľ sám nesúhlasil. Pri nástupe Vladislava sa podieľal na dvoch dôležitých diplomaticko-politických agendách kráľovstva. Išlo o mierové rokovania s Maximiliánom Habsburským a Jánom Albrechtom.

Vladislava po korunovácii nečakal bezproblémový priebeh prevzatia vlády v krajine. Hoci bol Ján Korvín porazený, stále ostávali v hre dvaja kandidáti. Ján Albrecht vpadol koncom augusta do Uhorska zo severovýchodu. Rozhorel sa tak súboj dvoch bratov, z ktorých otec podporoval Jána Albrechta, keďže ten ešte kráľovskú korunu, na rozdiel od Vladislava, nemal. Spočiatku nebol Ján Albrecht úspešný a šťastie mu neprialo ani po zvyšku výpravy. Dôležité pre vývoj vojny bolo, že sa k nemu nepridali východoslovenské mestá Košice, Bardejov, Prešov, Levoča a Sabinov. Mestá boli dokonca ochotné vzdorovať prípadným útokom. Ján Albrecht sa preto rozhodol nepostupovať voči nim, mestá obišiel a smeroval spolu so svojimi oddielmi smerom na juhovýchod krajiny do Sedmohradska. Je možné, že rátal s pomocou Štefana Bátoriho, ktorý ho spočiatku podporoval, ale tá neprišla. Stratégia Jána Albrechta sa nevydarila a musel ustúpiť smerom na sever, kde sa mu podarilo 29. septembra 1490 obsadiť Prešov. Po tomto úspechu sa vydal na Košice, ktoré boli kľúčovým bodom pre dobytie celého okolia. Košice ale odolávali, [19 s. 106-107.]. Vladislav tak poslal veľkú armádu, pôvodne určenú na boj s Turkami a Maximiliánom Habsburským, aby porazila jeho brata Jána. Obliehanie Košíc sa však komplikovalo, poľským oddielom sa míňali zásoby a blížila sa zima, čo spôsobovalo značné dezercie vojakov. Vo februári 1491 sa stretli bratia pred Košicami. K boju ale nedošlo. Kvôli silným zimným víchriciam k boju nedošlo, len k miernejším šarvátkam. Bratia začali spoločne rokovať o podmienkach prímeria. Pri kráľovi sa nachádzal aj jeho kancelár Tomáš Bakóc, ktorý bol vyslaný s kráľovou deputáciou, aby spoločne s vyslancami Jána Albrechta dospeli ku konečnej mierovej dohode. To, že Bakóc patril k hlavným strojcom znenia dohody, potvrdil aj on sám v liste Maffeovi z Treviglia. Bakóc sa stretol pred zhromaždeným vojskom s radcami Jána Albrechta, kde rokovali najskôr o dočasnom prímerí, čo napokon vyvrcholilo uzavretím trvalého mieru [20]. Mierové zmluva bola podpísaná 20. februára 1491 [21 s. 184-189]. Ján Albrecht sa vzdal všetkých nárokov na uhorskú korunu. Na oplátku dostal územia v Sliezske a Opavsku. Okrem toho mu Košický mier zaručoval nástupníctvo v prípade úmrtia Vladislava a jeho mužských potomkov. Ján Albrecht po podpise zmluvy zanechal na istý čas vojenských operácií, Uhorsko ale neopustil pod zámenkou, že tu hodlá prezimovať [22 s. 125]. Podporovatelia Jána Albrechta taktiež nemali podliehať žiadnemu súdneniu a nemali im byť zhabané ani ich majetkové domény [19 s. 107].

Oveľa väčší problém predstavoval pre Vladislava postup Maximiliána I. Habsburského. Napriek tomu, že sám bol zaneprázdnený vývojom situácie v Bretónsku, povolil mu ríšsky snem zostaviť schopnú armádu, s ktorou započal postup na územie Rakúska, ktoré v roku 1485 dobyl Matej Korvín. Po rýchлом obsadení Viedne postupovala Maximiliánova žoldnierska armáda smerom do Uhorska. Maximilián bol úspešný a v polovici novembra 1490 začal s obliehaním Stoličného Belehradu, ktorý sa mu podarilo dobyť už na ďalší deň. Napriek tomu sa aj od neho šťastie odvrátilo, keď nedokázal viac svoju žoldniersku armádu financovať, a tá hrozila vzburou [18]. Maximilián bol nútený pristúpiť na prímerie, ktoré trvalo až do apríla 1491. Vývoj skomplikoval Ján Albrecht, ktorý sa v júli 1491 rozhodol opäť vpadnúť do Uhorska, kde znovu začal dobýjať územia na severovýchode krajiny. Štefan Zápoľský spolu s kráľovskou armádou postupovali smerom na Stoličný Belehrad, ktorý následne niekoľko týždňov obliehali. Habsburská posádka sa vzdala, a tak začala druhá fáza vojny proti Habsburgovcom, ktorá spočívala v dobýjaní západnej časti Uhorska [9 s. 34-35].

Uhorsko bolo vyčerpané, preto celá situácia smerovala k mierovým rokovaniam. Ešte predtým však zo správy Tomáša Bakóca vieme, že sa mali 24. augusta stretnúť vyslanci Habsburgovcov a Uhorska. Tomáš Bakóc spolu s Jánom Šelenbergom, Štefanom Bátorim a českými vyslancami predstúpili pred Habsburských vyslancov, aby sa dohodli na ustanovení mierových podmienok. Za miesto rokovania bola vybraná Bratislava. Ján Albrecht podnikal od júla 1491 výpady na mestá dnešného východného Slovenska. Svoj útok obhajoval tým, že mu brat nesplnil svoje záväzky. Počas výpravy sa zameriaval predovšetkým na mestá v okolí Zemplínskej a Šarišskej župy. V septembri 1491 prišiel k mestu Košice Štefan Zápoľský a zbavil ho Jánovej blokády. Nemal však dostatok peňazí na to, aby ho porazil alebo vytlačil z Uhorska [22 s. 153]. Do konca roka 1491 preto v Uhorsku prebiehali drobné šarvátky s krátkymi intervalmi prímeria Uhorsko potrebovalo mier, ktorý bol v nedohľadne, preto sa delegácie Habsburgovcov a Uhrov chystali stretnúť v novembri 1491 v Bratislave.

BRATISLAVSKÉ ROKOVANIA V ROKU 1491

Politická kríza medzi Vladislavom a Maximiliánom sa mala riešiť prostredníctvom vyslancov oboch panovníkov v Bratislave. Kľúčovými postavami uhorskej diplomacie boli Tomáš Bakóc, Štefan Bátor, Ladislav Ország, no prítomný tu bol aj český hlavný kráľovský kancelár Ján Šelenberg. Spoločne mali tento diplomatický a nástupnícky problém vyriešiť s predstaviteľmi cisárskeho dvora a diplomatmi. Oproti uhorskej strane bola tá rakúska na rokovania pripravenejšia, keďže sem cisár poslal expertov na zahraničnú politiku. Jediným právnikom, spomedzi uhorských vyslancov bol Tomáš Bakóc, preto sa mu prikladá aj najväčšia váha a zodpovednosť na konečnom znení Bratislavskej zmluvy. Po viacerých stretnutiach sa začiatkom novembra dospelo k uzavretiu zmluvy, ktorá pozostávala z viacerých bodov [23 s. 34].

Medzi dôležité body patrilo aj záväzok, že Habsburgovci uznali Vladislava II. Jagelovského za uhorského kráľa, taktiež mu sľúbili podporu a pomoc proti osmanským Turkom. Ďalší významný bod načrtáva problematiku nástupníckych práv na uhorský trón. Hoci Maximilián uznal Vladislava za kráľa, tak zmluva hovorí o tom, že šľachta musí ratifikovať dohodu Mateja Korvína a Fridricha III. Habsburského, ktorá bola uzavretá v 60. rokoch 15. storočia. Táto dohoda mala zabezpečiť Habsburgovcom dedičné právo na uhorský trón. V prípade, že Vladislav zomrie bez mužského dediča, tak trón pripadne Habsburgovcom. Vladislav preto musel čo najskôr zvolať uhorský snem, ktorý mal túto záležitosť prerokovať a schváliť. Čo je však zaujímavé, tak aj napriek tomu, že Maximilián uznal Vladislavove nároky na uhorský trón, ponechal si právo používať titul uhorského kráľa. Ďalší kľúčový bod Bratislavskej zmluvy sa týkal vyplatenia vojnových škôd, ktoré Habsburgovci pri dobývaní územia od Uhrov utrpeli. Požadovali, aby aj zvyšné územia, ktoré kráľ Matej Korvín obsadil opustili uhorské oddiely a nenárokovali si žiadnu kompenzáciu za územnú a finančnú stratu [9 s. 45-46]. Maximilián vedel, že uhorská delegácia ťahá za kratší koniec, a to aj napriek početným vojenským úspechom z roku 1491. Tomáš Bakóc však dokázal presvedčiť Maximiliánovu stranu, aby súhlasili s podporou Vladislava proti Turkom, hoci sa to nikdy nerealizovalo.

Po uzavretí podmienok pod ktoré sa podpísali Tomáš Bakóc a Juraj Bátor, ako jediní gramotní členovia uhorskej delegácie, čo ukazuje na slabú pripravenosť uhorskej delegácie na riešenie situácie. Taktiež bolo nutné, aby boli podmienky schválené uhorským snemom. Ten sa konal koncom novembra roku 1491. Na ňom ako prvý, predniesol dlhšiu reč Bakóc, ktorý následne prečítal body mieru, ktoré dovtedy úmyselne držali v tajnosti a navrhol, aby ich schválili, s tým, že podotkol, že vie, že nie sú úplne spravodlivé, pre Uhorsko, ale len tak je možné zbaviť sa vojny s Habsburgovcami. Po viacerých vystúpeniach a prejavoch Bakóca, ale i kráľa Vladislava sa napokon podarilo presvedčiť vrchné vrstvy šľachty a Bratislavský mier bol napokon prijatý [9 s. 46]. Snem však musel opätovne schváliť články mieru z Bratislavy na nasledujúcom sneme vo februári 1492 [24].⁵ Treba podotknúť, že v čase bratislavských rokovaní prebiehal stále boj s Jánom Albrechtom, ktorý obsadil Prešov. Z pohľadu politického vývoja, preto Uhorsko potrebovalo čo najrýchlejšie zabezpečiť mier na oboch stranách kráľovstva. Podpísaním Bratislavskej zmluvy sa to čiastočne podarilo.

⁵ „...reverendi in Christo patris domini Thome episcopi ecclesie Iauriensis, sumpni et secretarii cancellarii nostri...“

Posledným aktívnym odporcom ostával Ján Albrecht. Jeho odpor sa definitívne podarilo zlomiť začiatkom roku 1492, keď sa 1. januára stretli v krvavej bitke pri Prešove oddiely Jána Albrechta a Vladislava. Ján Albrecht bol porazený a nedokázal obnoviť svoj odpor voči bratovi. Sám skoro prišiel o život, ale Vladislav prikázal svojim vojakom, aby ho ušetrili. Ján Albrecht bol nútený sa vzdať. Opäť došlo k rokovaniu, pričom dohoda obsahovala podobné body ako tá Košická. Rozdiel spočíval len v dedičných právach pre Jána Albrechta na uhorský trón. Dohoda medzi bratmi bola potvrdená 18. januára 1492 v Budíne [22 s. 151].

Za zásluhu o mier vyzdvihol kráľ najmä Štefana Zápoľského a Štefana Bátoriho. Nezabudol však ani na svojho kancelára Tomáša Bakóca, ktorý sa nevyznamenal vojensky, ale pomohol panovníkovi ukotviť mier právnou cestou. Uhorsko sa nachádzalo v katastrofálnom stave, zdecimované a vyčerpané dvomi rokmi ťažkých bojov [25]. Pri mierových rokovaniach zohral významnú úlohu najmä Tomáš Bakóc, ktorý sa stal hlavnou postavou uhorskej diplomacie. Rokovania odokryli Bakócov talent viesť zahraničnú, ale i domácu politiku na viacerých miestach súčasne. Orientovanie sa v zahraničných vzťahoch a všeobecné znalosti robili z Tomáša Bakóca človeka výnimočného postavenia.

ZÁVER

Nástup kráľa Vladislava II. Jagelovského na uhorský trón sprevádzalo mnoho komplikácií, ktoré sa mu podarilo zvládnuť aj vďaka podpore rábskeho biskupa, neskoršieho ostrihomského arcibiskupa a kardinála Tomáša Bakóca. Skúmané obdobie poukazuje na problematiku ohľadom nástupníckych práv viacerých pretendentov o trón, z ktorých vyšiel víťazne práve Vladislav II. Jagelovský. Korunovácia Vladislava dopomohla Tomášovi Bakócovi k ďalšiemu kariérenmu rastu, keďže sa stal verným podporovateľom kráľa, pri ktorom verne stál celé obdobie jeho panovania do roku 1516. V tomto období boli položené základy ich spolupráce, pričom sa Tomáš Bakóc aktívne zapájal do zahraničnej politiky Uhorského kráľovstva, ako to môžeme vidieť pri riešení mierových zmlúv s Vladislavovými nepriateľmi v roku 1491 v Košiciach a neskôr v Bratislave. Zhrňujúc môžeme povedať, že medzi rokmi 1490 a letom 1495 bol Bakóc predseda kráľovskej rady, šéf uhorskej diplomacie a vedúca osobnosť kráľovskej kancelárie, popritom bol strážcom korunovačných klenotov a v neposlednom rade aj kráľov dôverník, pričom mal mimoriadny vplyv na kráľovskom dvore. Vladislav si svoju moc upevnil a hoci sa jeho vláda nešpecifikuje silným dominantným postavením, tak až na Dóžovo povstanie a konštantné útoky Turkov na juhu kráľovstva sa nevyznačovalo búrlivým obdobím.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] DVOŘÁKOVÁ, Daniela – PAPSONOVÁ, Mária (ed.). (2008). *Spomienky Heleny Kottannerovej*. – Budmerice: Rak, ISBN 978-80-85-50141-4, s. 88.
- [2] HLAVÁČKOVÁ, Miriam. (2011). A diplomat in the service of the Kings of Hungary. The activity of the Bishop of Nitra Antony of Šankovce at the end of the Middle Ages. In *Historický časopis*. č. 59, s. 3-24.
- [3] HALLER, Brigitte. (1973). Kaiser Friedrich III. und die Stephanskronen. In *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*. č. 26, s. 94-147.
- [4] HOMOĽA, Tomáš. (2019) Prezentácia moci uhorského kráľa Mateja Korvína pri slávnostných vstupoch do miest. In *Gestá, symboly, ceremónie a rituály v stredoveku*. – Bratislava: Veda, ISBN 978-80-22-41787-7, s. 189-202.
- [5] DVOŘÁKOVÁ, Daniela. (2025). *Elisabeth of Luxembourg (1409-1442). A Hungarian Queen of the 15th Century*. – Boston: Leiden, ISBN 978-90-04-72255-2, s. 250.
<https://doi.org/10.1163/9789004722552>
- [6] FRAKNÓI, Vilmos. (1890). *Hunyadi Mátyás király 1440-1490*. – Budapest: A Magyar Történelmi Társulat, 465 s.
- [7] KUBINYI, András. (1978). A királyi tanács az 1490. évi interregnum idején. (II. Ulászló választási feltételeinek létrejötté). In *Levéltári Közlemények*. – Budapest: Akadémiai kiadó, s. 63.
- [8] Magyar Nemzeti Levéltár, Diplomatikai Levéltár: MNL DL 104 715.

- [9] KUBINYI, András. (1991). Két sorsdöntő eszbenő (1490-1491). In *Történelmi szemle*. roč. 33, s. 1-54.
- [10] BOTKA, Tivádar. (1875). Adalékok az Erdődi Bakócz-család elsőkori elágazásához. In *Századok*, s. 547-549.
- [11] KUBINYI, András. (1992). Matyás király Ausztriai kormányzata. In *Levéltári Közlemények*. č. 63, s. 111-121.
- [12] NEUMANN, Tibor. (2024). Bakóc és Szatmári. Döntéshozatal és kancellária 1490–1497. In *Bakóc Tamás emlékezete. Tanulmányok halálának 500. évfordulójára*. – Piliscsaba: Classis Philosophica, ISBN 978-615-01-9939-9, s. 69-110.
- [13] FRAKNÓI, Vilmos. (1889). *Erdődy Tamas Bakócz élete*. Budapest: Libri, 220 s.
- [14] SCHÖNHERR, Gyula. (1894). *Hunyadi Corvin János 1473-1504*. – Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia, 362 s.
- [15] NEUMANN, Tibor. (2008). II. Ulászló koronázása és első rendeletei (Egy ismeretlen országgyűlésről és koronázási dekrétumról). In *Századok*. roč. 142, č. 2, s. 315-337.
- [16] Magyar Nemzeti Levéltár, Diplomatikai Levéltár: MNL DL 24 770.
- [17] NAGY, Iván – NYÁRY, Albert (ed.). (1878) *Magyar diplomacziái emlékek Mátyás király korából 1458-1490*. – Budapest: MTA, 470 s.
- [18] ENGEL, Pál. (2001). *The Realm of St. Stephen*. – New York: I.B.Tauris, ISBN 1-86064-591-7, 472 s. <https://doi.org/10.5040/9780755699926>
- [19] MALINIÁK, Pavol. (2018). Spojenci a protivníci Jagelovcov. O niektorých účastníkoch zápasu medzi Vladislavom a Jánom Albrechtom v Uhorsku v rokoch 1490–1492. In *Jagiellonowie i ich świat: centrum a peryferie w systemie władzy Jagiellonów*. – Kraków : Towarzystwo naukowe SOCIETAS VISTULANA, s. 101-112.
- [20] Magyar Nemzeti Levéltár, Diplomatikai Levéltár: MNL DF 290 331.
- [21] JAKUBOVICH, Emil – BERZEVICZKY, Albert (ed.). (1914). *Monumenta Hungariae historica, Aragoniai Beatrix magyar királyné életére vonatkozó okiratok*. – Budapest, 596 s.
- [22] BACSKOWSKI, Krzysztof. (2014). *Habsburgowie i Jagiellonowie w Walce o Węgry w latach 1490-1492*. – Oświęcim: Napoleon V, ISBN 978-83-7889-131-4, 208 s.
- [23] NEUMANN, Tibor. (2011). Békekötés Pozsonyban – országgyűlés Budán. A Jagelló–Habsburg kapcsolatok egy fejezete (1490–1492). In *Századok*, roč. 145, č. 2, s. 293-347.
- [24] Magyar Nemzeti Levéltár, Diplomatikai Levéltár: MNL DL 39 325.
- [25] Magyar Nemzeti Levéltár, Diplomatikai Fényképgyűjtemény: MNL DF 229 031.